

זרע שמשון המפואר

עם פירוש פרי שמשון

קובץ דרושים ערבים ומתוקים, מרגליות זוהרות באור יקררות, מתורת רבינו סיני ועוקר הרים, הפועל ישועות בקרב הארץ. רבינו החיד"א וגדולי הדורות העידו עליו גדולות ונצורות.

המקובל האלקי החכם
רבי שמשון חיים נחמני זיע"א
בן רבי נחמן מיכאל זיע"א

מחבר הספרים הקדושים
'תולדות שמשון' ו'זרע שמשון'
אשר בירך והבטיח בני חיי ומזוני טבי ללומדים בתורתו,
ורבים נושעו בזכותו בכל מילי דמיטב.

יום ישועות

ליקוט מהמחברים זי"ע אשר אמרו שהלימוד
בספריהם פועל ישועות, ומהמחברים זי"ע
שנפטרו ללא זש"ק וטמנו כוחם בספריהם,
העוסקים בתורתם זוכים לישועות כמפורסם.

מכון תולדות שמשון

ל"ג האון המקובל חסידא קדישא
רבי שמשון חיים בן רבי נחמן מיכאל נחמני זי"ע
לפמוד - להענינו - להושיענו.

שם ושארית לדברים

שנלביע ללא זש"ק

גליון תפ"א | פרשת ויחי

יום י"ג טבת, יום הילולא דבעל הבן לאשרי

פרשת ויחי חידוש ו

ביאור הגמרא שיוסף עסק בקבורת אביו

במצרים, שְׂבֹזָה דִּקְא הִיָּה סַפֵּק בִּיד יוֹסֵף
לְעִשׂוֹתוֹ וְלֹא בִּיד אָחִיו, אֲבָל לְשֵׁאת אוֹתוֹ
וּלְקַבְרוֹ לֹא הִיָּה לוֹ בְּזֶה שׁוּם צׁוּי פְּרָטִי,
דְּסִבְרָא הִיא שְׂבִקְבוּרָה יְהִיּוּ כְּלָם שׁוּיִם בְּהָ,
שְׁהָרִי יֵשׁ סַפֵּק בִּיד כְּלָם לְעִשׂוֹתִי.

אין הכוונה ב'ונשאתני וקברתני' שיקברהו, אלא שידא לקבורתו

ואף על פי שכתוב (שם מז, ל) 'ונשאתני ממצרים
וקברתני בקברתם', על כרחין לאו דוקא,
שאדרבא צווי יעקב היה שיוסף לא ישא
מסתו מפני שהוא מלך, כמו שפרש רש"י על
פסוק (שם נ, יג) 'ויעשו בניו לו', ומדונשאתני
ממצרים לאו דוקא, אף וקברתני נמי לאו
דוקא. ועוד שהיה לו לומר "ושכבתי עם
אבתי ועשית עמדי חסד ואמת אל נא תקברני
וכו' ונשאתני וכו' וקברתני" וכו', אלא ודאי
מדהפסיק ב'ושכבתי בין ועשית עמדי חסד
ל'ונשאתני, שמע מינה שצווי יעקב ליוסף
בפרט לא היה אלא שלא יקברהו במצרים,
שיעשה בחקמתו שפרעה יתן לו רשות
להוציאו ממצרים. והדרא קושיין לדוכתא,
למה פרט את יוסף בקבורתו של יעקב הנ"ל.

סוּטָה פֶּרֶק קִמָּא (יג, ב), יוֹסֵף זָכָה לְקַבְרֵי אֵת
אָבִיו. וּפְרִיךְ בְּגִמְרָא, וְאִי לֹא הוּהּ
אִיעֲסַק בִּיהּ יוֹסֵף, אָחִיו מִי לֹא הָיָה מִיעֲסָקִי
בִּיהּ, וְהָא כְּתִיב (בראשית נ, יג) 'וַיִּשְׂאוּ אוֹתוֹ בְּנָיו'
וְכוּ'. וְתַרְזֵן, הִנִּיחוּ לוֹ, כְּבוֹדוֹ בְּגִדּוּלִים וְכוּ'.

מקשים העולם, דמאי פריך, ואימא הכי נמי
דבודאי אי לא הוה מיעסק ביה יוסף
הווי אינהו מיעסקי ביה, ואיך הוה סלקא
דעתיה להמקשן בהפך דאחיו לא הווי
מיעסקי ביה.

מקדים בסתירה בין הפסוקים

ויש לומר, דהנה מצינו בכתוב (בראשית נ, ז)
'ויצל יוסף לקבר את אביו וכו' אחרי
קברו את אביו', דמשמע מזה שיוסף לבדו
קבר את אביו. ועוד כתיב (שם עג) 'וישאו אתו
בניו וכו' ויקברו אתו', דמשמע שכלם
נתעסקו בקבורתו, ואדרבא משמע שאותם
שנשאו דוקא הם שקברו ויוסף שלא נשא לא
קבר. וליכא למימר שמה שפרט את יוסף, הוא
משום שהיה לו צווי פרטי מאביו לקברו. דזה
אינו, שהרי לא נצטוה אלא שלא יקברהו

פרי שמשון

א. ככתוב (בראשית נ, ז): ויעל יוסף לקבר את אביו ויעלו אתו כל עבדי פֶּרְעָה זְקֵנֵי בֵיתוֹ וְכָל זְקֵנֵי אֶרֶץ מִצְרַיִם. ב. וישאו
אתו בניו אֶרְצָה כְּנַעַן וַיִּקְבְּרוּ אוֹתוֹ בְּמִעְרַת שְׂדֵה הַמִּכְפֵּלֶה אֲשֶׁר קָנָה אֲבִרְהָם אֵת הַשְּׂדֵה לְאַחֲזֵת קֶבֶר מֵאֵת עֶפְרָן הַחִתִּי עַל פְּנֵי
מִמְרָא. ג. הגמרא מקשה, מדוע יוסף קבר את אביו, באם הוא לא היה קובר, האם אחיו לא היו מתעסקים עמו, הרי כתוב
בפסוק וישאו אותו בניו. ותרצו שהניחו ליוסף משום שכבודו של יעקב בגדולו ויוסף הוא גדול ומקשים על זה, מדוע צריך
פסוק להוכיח שאחיו התעסקו בקבורתו, הלא בודאי היו מתעסקים עמו, ומה סברת המקשה שאם לא היה פסוק לא
היינו יודעים זאת. ד. מהפסוק 'יעל יוסף' משמע שהוא קבר לבד, ומהפסוק 'וישאו' וגו' משמע שבניו קברו אותו. ואין
לומר, שנכתב יוסף לבד, משום שהוא הצטוו על כך מאביו, משום שהוא היה יכול להיות אחראי על זה. משום שבאמת לא
נצטוו על זה, רק שידאג שלא יקברו אותו במצרים. אבל על עצם הנשיאה והקבורה, כולם הצטוו, שלא היה הבדל בינו לאחריהם.
ה. זה לשון (ד"ה וישאו אתו בניו): שכך צום אל ישאו מטתי, לא איש מצרי, ולא אחד מבניכם שהם מבנות כנען, אלא אתם
וכו', ויוסף לא ישא שהוא מלך. ו. רבינו מקשה על סברתו שיוסף לא נצטווה לקבור את אביו מהפסוק 'ונשאתני וקברתני',
ומתרץ שאדרבה מהפסוק מוכח שלא הצטווה, שהרי בפירוש הצטווה שלא לשאת את אביו, ומוכרח שמה שכתוב 'ונשאתני'
היינו שיהיה אחראי שיעשו זאת, ואם כך גם וקברתני' היינו שיהיה אחראי שיוסף יעשו זאת. ואם כך חזרת הקושיה,
מדוע הכתוב פירש שיוסף קבר את אביו.

יוסף מנדבת לבו קבר אביו אף שלא נשאו

ועל כרחין צריך לומר שיוסף מנדבת לבו קבר את אביו אף על פי שלא נשאו, ושאר אחיו היו מתעסקים בקבורתו אגב שפכר נשאוהו, ומשום הכי תלה הכתוב הקבורה בו בפרטות. והן הן דברי התנא, יוסף זכה לקבר את אביו, הואיל שעשה זה מנדבת לבו יש לו זכות גדול מאחיו.

קו' הגמ', הלא אחיו גם היו מתעסקים ומדוע עסק בעצמו

ומשום הכי פריך ואי לא הוה איצטק ביה יוסף אחיו מי לא הוו מיעסקי ביה, והא כתיב 'וישאו' וכו', וכשם שנשאוהו בשביל מצות אביהם כסדר שאמר להם, כך היו נמי מטפלים בקבורתו כדרך שאר הבנים.

תירוץ הגמ', משום שהיה גדול הניחו לו לקבור אביו

ותרין, הניחו לו כבודו בגדולים, כלומר מה שאומר התנא יוסף זכה לקבר את אביו, אינו רוצה לומר שקנה זה הזכות בשביל שנתעסק בקבורתו, אלא הפונה היא

כך, לפי שיוסף היה לו זכות מקדם שבשבילו זכה למלוכה, הועיל לו שהניחו לו אף זכות זה של קבורת אביהם. ומכל מקום הכתוב אומר (בראשית נ, יג) 'ויקברו אתו בניו', משום המחשבה טובה שהיה להם^א.

עיקר החסד עם המתים הוא הקבורה שיש בזה הרבה סודות

אבל עדן קשה, והלא אדרבא מצינו שלפי שהיה מלך, צוה יעקב שלא ישא מטות^ב. ויש לומר, דקבורה שאני, דעקר הגמילות חסדים שעושים עם המתים היא הקבורה, וישב העפר אל הארץ כשהיה^ג (קהלת יב, ז), ויש בענין הקבורה הרבה סודות וכוונות^ד כמו שכתב המעבר יבך במאמר ב' פרק כ"ז^ה וכו', ובפרק י' ממאמר ה"^ו. ומשום הכי אמרו אחיו הניחו לו, כבודו בגדולים שיוצעים לכון יותר^ז, ויוסף היה בן זקונים^ח (בראשית לו, ג), ותרגם אונקלוס ארי בר חכים וכו', ופרש רש"י שקל מה שלמד וכו' מסר לו^ט.

פרי שמשונו

ז. זוהי קושיית הגמרא, הלא אחיו גם היו מתעסקים, ומדוע אכן ראה יוסף לעסוק בעצמו בקבורת אביו. ח. שיקבור הוא לבדו. ט. נתבאר פטש חדש בגמרא, שעד עתה הובן שבין יוסף ובין אחיו קברו. ועתה נתבאר שיוסף לבדו קברו, וזה מה שהגמרא אמרת 'הניחו לו' כלומר שהניחו לו את חלקם בקבורה, כדי שהוא יקבור בעצמו, וזאת משום 'כבודו' של יעקב בגדולים' כדלהלן. י. וישאו אתו בניו ארצה כענין ויקברו אתו במערת שדה המכפלה אשר קנה אברהם את השדה לאחוזת קבר מאת עפרן החתי על פני מגרא. יא. ואצל ישראל אומרים (קידושין ט, ב) שהקב"ה מצרף מחשבה טובה למעשה. יב. ומדוע ראה יוסף לנכון לעסוק בקבורתו. יג. וישב העפר על הארץ כשהיה הירח תשוב אל האלקים אשר נתנה. יד. לכן רצה יוסף לעסוק בקבורת אביו אף שלא הצטווה על כך, מפני שהיה גדול, כלומר שהיה לו מעלות מיוחדות בסביבתם זכה למלכות, והוא ידע הכוונות של הקבורה. טו. סוד קבורת מתים הוא נחת רוח לשמה, וכל זמן דגופא לא נחית בדוכתא, אף רוחא הכי הוא וכו'. ומטהר הגוף מן הטומאות שלא ישלטו בו החזונים, כשמת הפריד היחודים האלה ונפרדו שלש מדות אלו שהם ביה ת"ת ומלכות, וכל זמן שלא נקבר אין הנשמה עולה כלל, ולכן תקונו להתעסק בצרכי קבורתו וכו'. ולכן המת ניתן לקבורה, דהיינו עפר מלמטה היא תתאה ועפר מלמעלה היא עלאה, ואדם וא"ו באמצע אוהו בשני ההי"ן, והיינו דמהדרין א' לגבי מת, ואהדר אמת, ואנו גורמים שתעלה הנשמה למעלה למעלה בכוונת הקבורה ובמעשה, ובעלייתה מייחד וקושר סוד אמת שהוא היחוד העליון והיינו חסד של אמת. ועקר הסוד הזה בעפר ארץ ישראל כי בה הוא סוד העפר דוקא, ולזה אמר יעקב 'ועשית עמדי חסד אל נא תקברני במצרים' וכו'. ועם כל זה אפילו בחוץ לארץ תועיל ודאי הכוונה. טז. ובקבורה יכוין לסוד (דברים לד, ו) 'ויקבור אותו בגי' ומתרגמין בתליסר מכילי דרחמי שהן נובעות בכתב בחבינות הפונות למטה לרחם אל התחתונים, ולכן י"ג מידות שהם בדיקנא יקרא דארין. יז. וישאו תיקונים פירוש שרשי הנמצאים כמפורש אצלנו בקונטרס מיוחד לדרוש הלו. ומסוד עלית הכתף יעלה הנקבר על העדן העליון חכמה שבכתר, וצריך התישבות הדעת בזה מאוד וכו'. יח. אבל אחר חטא זה (-חטא העגל) התרכזו להיות במדבר נחש שרף ועקרב וצמאון להטרף שם, ולכן היו חופרים להם קברים בכל ערב ט' באב, שאו היה מתגבר כח הקליפה האיה, ובהכנס עצמם בקבורה, היו משרים ומכתמים אותה (-הקליפה). יח. זה הפירוש גדולים, שגדולים בחכמה. יט. כבודו בגדולים. היינו שיוצעים לכון יותר. לכן הניחוהו אחיו ליוסף לעסוק בקבורת אביו. כולל סודות התורה, שגילה יעקב ליוסף בעיקר.

סיכום החידוש:

ליוסף, שלא הם יעסקו בקבורה, אלא הוא. וזה משום כבודו, שמשום כבודו זכה למלכות, וכך משום כבודו שהוא היה גדול בהבנת סודות התורה, רק הוא יקבור. ולפי זה מה שכתוב שהאחים קברו, היינו שרצו לעשות כן ונחשב להם כמעשה.

וזה מה שאומרת הגמרא. כתוב במשנה יוסף זכה לקבר את אביו כמו שכתוב ויעל יוסף לקבר את אביו, ולכאורה תמוה שהלא בפסוק אחר כתוב שאחיו קברו אותו. אלא מוכרחים לומר שגם הם קברוהו וגם הוא קברו, והוא מוזכר במיוחד משום שלא נצטוו לשאתו ובכל זאת התעסק בקבורה. ועל זה שואלת הגמרא ואי לא הוה אינטסק ביה יוסף, אחיו מי לא הוה מיעסקי ביה, והא פתיב וישאו אתו בניו ומדוע היה יוסף צריך להתעסק בקבורתו. ומתרצת הגמרא, שבאמת אחיו לא התעסקו בקבורתו, אלא הניחו לו ליוסף שיתעסק הוא לבדו, משום שפבודו של יעקב להקבר בגדולים שיוסף היה גדול בחכמה. ומה שכתוב שהם קברו אותו, משום מחשבתם שרצו והסכימו לכך.

כדי להבין הפסוקים, יבואר שמה שיעקב צייד את יוסף רק להתעסק בקבורתו, ומה שאמר לו ונשאתני וקברתני אין הכוונה שהוא בעצמו יקברוהו, אלא שיהיה אחראי שיתקיים הדבר. ראייה לדבר, שהרי צייד שיוסף לא ישא אותו, ומכל כתוב ונשאתני, ומוכח שהכוונה שיהיה אחראי שיתקיים הדבר. ואם כן תמוה, מהו שיש פסוק מיוחד על יוסף שקבר את אביו, ומדוע התעסק לקברו. וכן תמוה שלכאורה יש סתירה בין הפסוקים, שמהפסוק דלעיל משמע שרק יוסף קבר, ואילו בהמשך יש פסוק נוסף שהאחים קברו אותו.

ובתחילה סברה הגמרא בהבנת המשנה, שאכן כולם קברו אותו, אלא שהיות ויוסף לא נצטווה ומכל מקום עסק בכך, לכן יש לו פסוק מיוחד.

אך הגמרא מקשה על כך למה באמת האחים נתנו ליוסף לקבור, לכאורה כמו שאביו לא רצה שישא את הארון, כך היה ראוי שהוא גם לא יעסק בקבורה.

ולכן הגמרא אומרת, שהאחים הניחו

פרשת ויחי חידוש ז

ביאור מדרש תמוה

הקדמות לביאור המדרש

ונקדים מה שפרש רש"י עליו השלום על פסוק (שם מז, כט) ויקרא לבנו ליוסף, לפי שהיה ספק בידו לעשות. עוד כתב הש"ך (ע"ה ת), שפן הדין היה שילך יוסף לארץ כנען לאביו ולא יבא אביו למצרים אצל יוסף, אלא לפי שהיה מלך לא היה יכול לעזב המלכות,

מדרש רבה (צו, ה), 'אל נא תקברני במצרים' (בראשית מז, לו), בשבילך ירדתי למצרים, בשבילך אמרתי (שם מז, לו) 'אמותה הפעם', עכ"ל.

קשה, מה ענין אלו הדברים להכריח שלא יקברוהו במצרים. ולמה הצרכו דוקא שני טעמים אלו.

פרי שמשוון

א. ויקרבו ימי ישראל למות ויקרא לבנו ליוסף ויאמר לו אם נא מצאתי חן בעיניך שים נא ידך תחת רגלי ועשית עמדי חסד ואמנת אל נא תקברני במצרים. ב. ויאמר ישראל אל יוסף אמותה הפעם אחרי ראותי את פניך כי עודך חי.

בְּעֶרְוָה, וַיִּדְעָתִי כִּי בְּזֻכּוֹתָי יִהְיוּ נְצוּלִים כָּל יִשְׂרָאֵל, אֲמַרְתִּי 'אֲמוֹתָהּ הַפְּעִים' כְּדֵי שְׂיִתְחַיֵּל הַגְּלוֹת מִיָּד.

שְׁהָרֵי טַעַם הַגְּלוֹת הוּא מִפְּנֵי שְׂאֵי אֶפְשָׁר לְזַכּוֹת בְּנִחְלַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אִם לֹא עַל יְדֵי יִסְוִרִין (בְּרֻכּוֹת ה, א), דְּהֵינּוּ הַגְּלוֹת. אִי נִמְי, שְׁלֹא הֵיוּ יְכוּלִים לְקַבֵּל הַתּוֹרָה עַד שְׂיִזְדַּכְכוּ בְּכוּר הַבְּרִזָּל כְּנוֹדַע, וַיַּעֲקֹב הָיָה רוֹצֵה לְמַהֵר זְמַן קַבְּלַת הַתּוֹרָה וּנְחִלַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וּמִשּׁוּם הֵכִי הָיָה רוֹצֵה לְמַהֵר תַּחֲלַת הַגְּלוֹתֵי.

משום שיוסף גזר לא יטעמו בין המצריים

וּבְשִׁלְמָא אִם לֹא הָיָה יוֹסֵף גֹּדֵר עֲצֻמוֹ מִן הָעֵבֶרָה, יוֹתֵר טוֹב הָיָה שְׁלֹא יִתְחַיֵּל הַגְּלוֹת, כְּדֵי שְׁלֹא יִטְמְעוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם וַיִּהְיוּ נֶאֱבָדִים בְּאִסּוּר הַעֲרִיּוֹת, שְׁהָרֵי מִצְרַיִם שְׁטוּפֵי זְמַה הֵם. וְלֹא גָּאֵל הַקְּבָ"ה יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, אֲלֹא בְּשִׁבִיל שְׁהָיוּ גְדוּרִים מִן הָעֶרְוָה (ויק"ר לב, ה) וּרְאוּיִים לְהַשְׁרָאָת שְׁכִינָה, דְּכְתִיב (תהלים קכב, ד) 'שִׁשָּׁם עָלוּ שְׁבָטִים' וְכוּ' (ב"ר עט, ז). וְלִכְּנָן אֲמַר בְּשִׁבִילָךְ 'אֲמוֹתָהּ הַפְּעִים', וּבְשִׁבִיל אוֹתוֹ הַטַּעַם מִמֶּשׁ 'אֵל נָא תִקְבְּרֵנִי בְּמִצְרַיִם'.

וְזֶהוּ פֶּשֶׁט הַכְּתוּב (בראשית מה, ט) 'שְׁמַנִּי אֱלֹהִים לְאֲדוֹן לְכָל מִצְרַיִם רְדָה אֵלַי', כְּלוֹמֵר דְּוָקָא בְּשִׁבִיל שְׁשִׁמְנִי וְכוּ' [אֲדוֹן לְכָל מִצְרַיִם] אֲנִי אוֹמֵר לָךְ 'רְדָה', הָא לֹא הֵכִי הֵייתִי אֲנִי בָּא אֶצְלָךְ. עוֹד כְּתִב הַזֶּרַע בְּרַךְ חֶלֶק ב' בְּפִרְשָׁה זוּ בְּשֵׁם הַזֶּהָר, שְׁאִם הָיָה יַעֲקֹב נִקְבֵּר בְּמִצְרַיִם לֹא הַתְּחִילָה הַשְּׁעֵבוּד לְעוֹלָם. וְעוֹד אֵימָא בְּמִפְרָשִׁים, שְׁבְּזֻכּוֹת יוֹסֵף שְׁגָדַר עֲצֻמוֹ מִן הָעֶרְוָה, נִגְדְּרוּ כָּל הָאֲנָשִׁים.

מכר שירדתי אליך, מוכח שיש לך יכולת

וְזֶהוּ בְּאוּר הַמְדַרְשׁ, אֲמַר יַעֲקֹב מִן הָרְאוּי הָיָה שְׁתַּבָּא אַתָּה אַחֲרַי לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְלֹא שְׂאֲנִי אָבֵא אַחֲרַיָךְ לְמִצְרַיִם, וְלִפִּי שְׁהֵייתִי מֶלֶךְ הַצְּרִכְתִּי אֲנִי לְבֵא אַחֲרַיָךְ, וְלִכְּנָן אֲנִי אוֹמֵר לָךְ הוֹאֵיל שְׂאֵתָה מֶלֶךְ וַיִּשׁ סִפֵּק בְּיָדֶיךָ, 'אֵל נָא תִקְבְּרֵנִי בְּמִצְרַיִם', וְזֶהוּ בְּשִׁבִילָךְ יִרְדְּתִי לְמִצְרַיִם.

היות ואתה גזר רצוני שכבר יתחיל הגלות

וְאִם תֹּאמַר שְׂאֵתָה רוֹצֵה לְקַבְּרֵנִי בְּמִצְרַיִם כְּדֵי שְׁלֹא יִתְחַיֵּל הַגְּלוֹת, הֲלֹא אֲדַרְבָּא אֲנִי אֲמַרְתִּי 'אֲמוֹתָהּ הַפְּעִים' כְּשִׁרְאִיתִי פְּנִיךָ, כְּלוֹמֵר כְּשִׁרְאִיתִי בְּזֶהָר פְּנִיךָ שְׁלֹא חֻטְאָת

פרי שמשון

ג. ראה במדרש (ויקרא רבה לב, ה): ר' הונא בשם ר' חייא בר אבא אמר, שרה אמנו ירדה למצרים וגדרה עצמה מן הערה ונגדרו כל הנשים בזכותה, ויוסף ירד למצרים וגדר עצמו מן הערה ונגדרו ישראל בזכותו. ד. סיכום ההקדמות. א. הטעם שיעקב ביקש דוקא מיוסף שיעלהו מארץ מצרים, משום שהיה מלך, ולכן היה באפשרותו לעשות רצונו. ב. לכאורה יוסף היה צריך ללכת ליעקב, והטעם שיעקב הלך אליו, משום שיוסף היה מלך. ג. אם יעקב היה נקבר במצרים, לא היה מתחיל שעבוד מצרים בכלל. ד. משום שיוסף גדר עצמו מהערה, נגדרו גם כל דורו, והדורות הבאים. ה. זה מה שאמר 'בשבילך ירדתי למצרים' ולא אתה עלית אלי, משום שאתה מלך, ואם אתה מלך, הרי שיש בידך לעשות שאכן יעלוני לארץ ישראל. ו. אמותה הפעם מרמו על מעלתו של יוסף, שהיה גזר בערה, ולכן אמר יעקב 'אמותה הפעם' שכעת הוא יכול למות, משום שעל ידי שיוסף גזר, כולם יהיו גזורים. ועל ידי שימות וכבר לא יהיה במצרים, יתחיל הגלות, כדלהלן. ז. יעקב אומר ליוסף, אם תרצה לומר שעדיף שאקבר במצרים, כדי שכך לא תתחיל הגלות. אין סברה זו נכונה. שאדרבה עדיף שתעלני, והגלות תתחיל מיד, כדלהלן. ח. זהו הטעם שיעקב רצה לזרז הגלות, משום שעל ידי הגלות זוכים לשני מעלות. א. שארץ ישראל נקנית דוקא על ידי יסורים. ב. שיכולים לזכות על ידי התורה דוקא על ידי הזיכור בכך הברזל. ט. ראה רמב"ן ויקרא יח, ג. י. לשון המדרש: הרי הוא דכתיב ששם עלו שבטים שבטי יה עדות לישראל להודות לשם ה', ויה מעיד עליהם שהן בני אבותיהן, אף כאן העיד. יא. שיעקב ראה בוזהר פניו, ומוכח שהוא גזר מן הערה, ובזכותו כולם יהיו גזורים, והיות שהיו גזורים כבר יכולה להתחיל הגלות, ואין חשש שהם יטעמו בין המצריים שהם שטופי זימה. ועל ידי שיתחיל הגלות, יזכו למעלות של ארץ ישראל וקבלת התורה. יב. שאם תקבור אותי במצרים, לא יתחיל הגלות.

סיכום החידוש:

ממך לעלות אלי, מפני שאתה מלך. ואם תרצה לומר, שעדיף שתקברני במצרים, כדי שלא יתחיל הגלות. אדרבה **בְּשִׁבְלֶיךָ** שראיתי זוהר פניך שגדרת עצמך מן הערוה ולא חטאת, **אֲמַרְתִּי אֲמוֹתָה הַפְּעַם**, ובזכותך כולם יהיו גדורים מהערוה, ואין לחשוש שעל ידי הגלות יטמעו בין הגויים. לכן עדיף שיהיה הגלות, שעל ידי כך יזכו לארץ ישראל ולקבלת התורה, שלשתי מעלות אלו אפשר להגיע רק על ידי יסורים. וכור הברזל שהיה במצרים.

לבאר המדרש, יוקדם ארבע הקדמות. א, יעקב ביקש מיוסף שלא יקברנו במצרים, משום שהיה באפשרותו. ב, יעקב ירד ליוסף ולא ביקש שיוסף יעלה אליו, משום שיוסף היה מלך. ג, אם יעקב היה נקבר במצרים, לא היה כלל שעבוד מצרים. ד, משום שיוסף גדר עצמו מהערוה, נגדרו גם כל דורו, והדורות הבאים.

וזה מה שאמר המדרש: אני מבקש ממך **אֵל נָא תִקְבְּרֵנִי בְּמִצְרַיִם**, והטעם שאני מבקש ממך, מפני שאתה מלך ויש ביכולתך, והראיה היא **שֶׁבְּשִׁבְלֶיךָ יִרְדְּתִי לְמִצְרַיִם** ולא ביקשתי

פרשת ויחי חידוש ה

הטעם שיעקב אמר רק כאן ליוסף את הטעם שקבר אמו בחוץ לארץ

תולדות (כו, ה), **שֶׁהַטַּעַם שֶׁנִּשְׂאָ יַעֲקֹב שְׂתִי אַחִיוֹת, מְשׁוּם שֶׁהַמְּצוֹת לֹא הָיוּ שׁוֹמְרִים אוֹתָן הָאֲבוֹת אֲלָא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁהִקְבְּרָה נִקְרָא אֱלֹהֵי הָאָרֶץ, אֲכַל בְּחוּץ לְאֶרֶץ הַנְּהַגְתָּה עַל יְדֵי שָׂרִים, עַכ"ל**. ומשום הכי מתחלה היה יכול יוסף לתרץ, שמשום טעם זה ממש מתה רחל בכניסתה לארץ, ולא נקברה בעיר אלא בדרך כמו שכתב הרא"ם, ועין שם.

ב. מך שיוסף קיבל בכורה בא"י מוכח שיש טעם אחר

אֲבָל אַחַר זֶה כִּשְׂאֵמֶר יַעֲקֹב לְיוֹסֵף (בראשית מח, ה-ו) וְעַתָּה שְׁנֵי בְּנֵי הַנּוֹלָדִים וְכוּ', כְּרֵאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן וְכוּ' יִקְרְאוּ בְּנֵיחֲלָתַי,

כְּסוּק וְאֲנִי כְּבֹאֵי מִפְּדוּן (בראשית מח, ז). **פָּרַשׁ רַש"י, אֵף עַל פִּי שְׂאֵנִי מְטַרִיחַ עֲלֶיךָ הַלוֹלִיכֵנִי לְהִקְבֵּר וְכוּ', וְלֹא כִּף עֲשִׂיתִי לְאִמִּי וְכוּ'.**

קָשָׁה, לָמָּה לֹא אָמַר זֶה יַעֲקֹב מִיָּד לְעֵיל (מז, ל) כִּשְׂאֵמֶר וַיִּנְשֹׂאֲתַנִּי מִמִּצְרַיִם וַיִּקְבְּרַתִּנִי וְכוּ', וְאֵז הָיָה לוֹ לומר וְאֲנִי כְּבֹאֵי וְכוּ', כִּדִּי לְהוֹדִיעוֹ שֶׁעַל פִּי הַדְּבוּר קִבְּרָה שָׁם.

בירור בטעם שרחל מתה בדרך

א. האבות לא שמרו את המצוות בחיל ולכן נקברה שם

וַיֵּשׁ לומר, דְּדוֹקָא הֵכָא שִׁיף לומר זֶה וְלֹא לְעֵיל. שְׁהָרִי קָתַב הַרְמַב"ן בְּפִרְשַׁת

פרי שמשון

א. ואני בבאי מפדן מתה עלי רחל בארץ כנען בדרך בעוד כברת ארץ לבא אפרתה ואקברה שם בדרך אפרת הוא בית לחם. וברש"י: ואני בבאי מפדן וגו' - ואף על פי שאני מטריח עליך להוליכני להקבר בארץ כנען, ולא כך עשיתי לאמר, שהרי סמוך לבית לחם מתה. ב. ראה ברמב"ן על הפסוק (בראשית כד, ג): **וַאֲשִׁבְעֶיךָ בְּה' אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְאֵלֶיךָ הָאָרֶץ, וּבְרַמְב"ן: אֵלֶיךָ הַשָּׁמַיִם וְאֵלֶיךָ הָאָרֶץ** - הקדוש ברוך הוא יקרא אלהי ארץ ישראל, כדכתיב (מלכים ב' יז, כו) **לֹא יִדְעוּ אֶת מִשְׁפַּט אֱלֹהֵי הָאָרֶץ, וְכַתּוּב (דה"ב לב טז) וַיְדַבְּרוּ אֶל אֱלֹהֵי יְרוּשָׁלַיִם כַּעַל אֱלֹהֵי עַמִּי הָאָרֶץ, וַיֵּשׁ בּוֹה סוּד עוֹד אֲכַתְּבֻנוּ בְּעוֹרַת הַשֵּׁם (עֵינִי וַיִּקְרָא יח, כח). וּבִפְרֹשֶׁת תּוֹלְדוֹת כֹּתֵב (כו, ה): וְהִנְרֵאָה אֵלֵי מַדְעַת רַבּוֹתֵינוּ שֶׁלֹּמֹד אֲבִירָהּ אֲבִינוּ הַתּוֹרָה כִּלְהַ בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ וְעַסַּק בְּהַ וּבִטְעַמֵּי מִצְוֹתֶיהָ וְסוּדוֹתֶיהָ, וְשִׁמְרָה אוֹתָהּ כּוֹלָה כְּמִי שֶׁאֵינוּ מַצּוּהָ וְעוֹשָׂה, וְשִׁמְרֵתָהּ אוֹתָהּ הִיָּה בְּאֶרֶץ בְּלַבָּד, וַיַּעֲקֹב בְּחוּצָה לְאֶרֶץ נֶשֶׂא הָאֲחִיוֹת, וְכֵן עַמְרָם, כִּי הַמְּצוֹת מִשְׁפַּט אֱלֹהֵי הָאָרֶץ הֵן, אֵף עַל פִּי הַהוֹחָרְנוּ בְּחֻבַּת הַגּוֹף בְּכָל מְקוֹם (קְדוּשׁין לו, ב). ג. וְעַתָּה שְׁנֵי בְּנֵי הַנּוֹלָדִים לָךְ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם עַד בְּאֵי אֵלֶיךָ מִצְרַיִמָּה לִי הֵם אֲפָרַיִם וּמְנַשֶּׁה כְּרֵאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן הָיוּ לִי.**

שָׁל נַחֲלַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אֲלֵא אֵיזוּ בְּכוֹרָה
אֶחָתָה, הוֹאִיל שְׁיוֹסֵף נוֹלַד מִרְחַל שְׁהִיֶּתָה
אֶסוּרָה לוֹ בְּאֶרֶץ.

אֲלֵא וְדָאֵי מִדְּנַתָּן לֹא מִתְּנָה זֶה דְּוָקָא, שְׁמַע
מִינָה שְׁאִין זֶה הַסְּבָרָא עֵקֶר, אֲלֵא רְחַל הִיֶּתָה מִתְּרַת
לְגַמְרֵי לִיעֻקֵּב, אוֹ מְשׁוּם שְׁעַל פִּי הַדְּבֹר נִשְׁאַה, אוֹ
מְשׁוּם דְּגַר שְׁנַתְּגִיד כְּקִטָּן שְׁנוֹלַד דְּמֵי (יבמות כב, א').

לכן היה ליוסף סיבה להתרעם

וּמַעֲתָה הִיָּה לְיוֹסֵף מְקוֹם לְהִתְרַעֵם לְמָה לֹא
הוֹלִיכָה לְהַקְבֵּר בְּעִיר שְׁל אֶרֶץ
יִשְׂרָאֵל, וּמְשׁוּם הִכִּי דְּוָקָא כְּאֵן אָמַר לוֹ יַעֲקֹב
'וְאֵנִי בְּבָאִי מִפְּדָן' וְכוּ'.

סיכום החידוש:

או משום שהיתה גיורת. ולפי זה, היה יכול
להכניס אותה לארץ ישראל.

ולפי זה מובן היטב, שרק לאחר שאמר
יעקב ליוסף, שיתן לשני בניו נחלה בארץ
ישראל, והיינו שנתן ליוסף בכורה בנחלה
בארץ ישראל. ומוכח מכאן בודאי כמהלך
השני, שלפי המהלך הראשון שלא היה יכול
יעקב להיות עם רחל בארץ ישראל, גם אינו
ראוי שיהיה ליוסף בכורה בארץ ישראל. אלא
מוכח כסברה השנייה, שלא היה חסרון במה
שנשא אותה, כנ"ל. ואם כן דוקא עכשיו
לאחר שאמר זאת ליוסף יתכן שיחשוב סברה
זו, שאמו לא נקברה בארץ ישראל. לכן אמר
לו, שמכל מקום מבקש שיקברוהו
בארץ ישראל.

וְאֶמְרִינָן בְּמִדְרָשׁ רַבָּה (ב"ר פב, יא) עַל פְּסוּק
(בראשית לה, כב) 'וַיְהִי בִשְׁכֵן יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ
הַיֵּיא', בְּכוֹרַת מְמוֹן נְטִלָה מִמֶּנּוּ (-מראובן),
שְׁיוֹסֵף נָטַל שְׁנֵי חֲלָקִים בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְלֹא
נְטִלָה מִמֶּנּוּ לֹא בְּכוֹרַת הַיּוֹחֲסִין וְלֹא שְׁאָר
הַבְּכוֹרוֹת, דְּכְתִיב (שם לה, כג) 'בְּכוֹר יַעֲקֹב
רְאוּבֵן'. וְלָמָּה נִתְּנָה זֹאת הַבְּכוֹרָה לְיוֹסֵף,
כְּתָבוּ הַמְּפָרְשִׁים שְׁהֵטַעַם הוּא לְפִי שְׁהֵטַפָּה
הָרְאוּשׁוֹנָה שְׁהוֹצִיא יַעֲקֹב בְּלֶאֱהָ הִיֶּתָה
מִחֲשַׁבְתּוֹ בְּרַחֲלֵי. וְאֵם רְחַל לֹא הִיֶּתָה מִתְּרַת
לוֹ אֲלֵא בְּחוּץ לְאֶרֶץ, וּמְטַעַם זֶה מִתָּה בְּדֶרֶךְ,
בְּוִדָּאֵי שְׁלֹא הִיָּה נוֹתֵן לְיוֹסֵף זֹאת הַבְּכוֹרָה

צריך להבין הלא יעקב דיבר שני פעמים
עם יוסף על קבורתו, אחד בתחילת הפרשה,
והשני כאן. ומדוע רק כאן, הוא אומר לו,
שאף שלא קבר את אמו בארץ ישראל, מכל
מקום מבקשו שיעלהו לשם.

ויקדם בדין שאסור לישראל לישא שתי
אחיות. ואם כן כיצד יעקב נשא את לאה
ואחר כך את רחל אחותה. ועל כך יש שתי
מהלכים. מהלך א, שבחוץ לארץ עדיין לא
היה לו דין של ישראל, ולכן הותר לו. ולפי זה
מובן הטעם שרחל מתה ונקברה בחוץ לארץ,
שהיות שאותה נשא שניה, לא יכלה להכנס
לארץ ישראל.

מהלך ב, שגם בחוץ לארץ היה לו דין
ישראל, ומכל מקום נשא אותה לפי הדיבור,

פרי שמשון

ד. ראה בזה"ק (בראשית קעו, ב): כמה גרים עובדא דבר נש, דהא כל מאי דאיהו עביד כלא אתרשים וקיימא קמי דקודשא בריך
הוא, דהא יעקב בשעתא דעאל לגבה דלאה כל ההוא ליליא רעותיה ולביה היה ברחל, דחשיב דרחל איהו, ומההוא שמושא
וטפה קדמאה ומההוא רעותא אתעברת לאה וכו', אהדר עובדא לאתריה, כמה דההוא רעותא קדמאה אתעבידת ברחל, והוא
רעותא אתהדרת בה, דהא בכורתיה אהדרת ליוסף בוכרא דרחל, אתר דרעותא הות ברחל וכלא סליק באתריה. ביאור: כמה
גורם מעשה של אדם, שהרי כל מה שהוא עושה הכל נרשם ועומד לפני הקב"ה, שהקי יעקב בשעה שבא אל לאה כל אותו
לילה מחשבתו ולבו היו ברחל, שחשב שהיא רחל, ומאותו תשמיש וטפה ראשונה ומאותו רצון התעברה לאה וכו', חזר המעשה
למקומו, כמו שאותו רצון ראשון נעשה ברחל, אותו רצון חזר ביה, שהרי בכורתו חזרה ליוסף בכור רחל, מקום שהרצון היה
ברחל והכל עלה במקומו. ה. הובאו שני טעמים כיצד יעקב נשא שתי אחיות. טעם א, שהיה בחוץ לארץ ושם עדיין לא
היה להם דין ישראל ולא היה לו איסור זה. טעם שני חולק על זה, שהרי כתוב שיעקב נתן לבני יוסף נחלה בארץ ישראל, ואם
נשואיו היו באיסור כיצד יכול לתת להם נחלה. אלא, שהותר לו מטעמים אחרים, או שהקב"ה אמר לו כך. או מפני שרחל
התגיירה ונחשבת כתינוק ולא כאחות לאה. ו. שנצטוו על פי הדיבור (ועיין לעיל וישב חידוש ו).

אור החיים הקדוש - רבי חיים בן רבי משה זיע"א

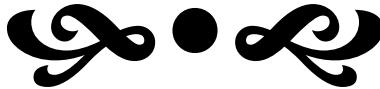
וְלִשְׂרָקָה בְּנֵי אֶתְנֹו (בראשית מט, יא)

ואולי נוכל לומר עוד על דרך מה שאמרו בזהר (פנחס רלא, ב), כי בסטרא אחרא הנקבה היא יותר חזקה מהזכר כי הזכר נוטל יותרת שלה ונקרא יותרת הכבד, וכדבר הזה ובחזיון הראוני בחלום שהאבקתי במלחמה עם הזכר ויהי נקל בעיני להכניעו והפלתי אותו בכחי ולנקבה נתאמצתי בכל כחי כמה פעמים ואחר כמה טרחות יכולתי להשליכה כמה מעלות למטה לארץ אך לא כבעלה הזכר, ולזה אמר כנגד גאולה העתידה ולשוורקה עת אשר ישרוק ה' ויקבצם בני אתונו אותם שבאים מכח הנקיבה, גם אותם יאסור ה' לפני בני ישראל.

בן לאשרי - רבי יצחק בן רבי אשר אנטשיל הכהן זיע"א

מֵאֵל אֲבִיר וְיַעֲזֹרֵךְ וְאֵת שְׂדֵי וַיִּבְרַךְךָ בְּרֶכֶת שְׁמַיִם מִעַל בְּרֶכֶת תְּהוֹם רַבְּצַת תַּחַת בְּרֶכֶת שְׁדַיִם וְרַחֵם (מט, כה).
 ואת שד"י ויברכך. הכוונה שלא יהיה חס ושלום עושר שמור לבעליו לרעתו (קהלת ה, יב) כדכתיב (דברים ת, יד) 'ורם לבבך ושכחת את ה' אלקיך', על כן רמז לו בשם הקדוש שד"י, שאפילו בברכתו שיהיה עשיר ומלא כל טוב יהיה אוחו במדת ענוה הרמוזה בזה השם, שמואל דוד יעקב, שכולם נקראים קטן, אז להם לבד תנתן הארץ, לכן סופי תיבות שמואל יעקב דוד - לבד.

לימוד יומי מהספר הקדוש יסוד ושורש העבודה

בס"ד

מהאי גברא רבה ויקרא, מחצב סנפירא וכו', כמוהר"ר אלכסנדר זיסקינד בכמהור"ר משה.

פרשת ויהי

סדר הלילה

וביותר צריך האדם להתודות על דברים בטלים שדיבר ביום, ויקבל על עצמו בלבו תשובה שלימה וגמורה שלא יחזור על זה עוד, כמבואר בזוהר הקדוש פרשת נשא (קכא, ב) וזה לשונו, תא חזי בשעתא דבני נשא דמיכין וטעמין טעמא דמותא, ונשמתא סלקא לעילא, קיימא באתר דקיימא, ואתבחנת על עובדהא דעבדת כל יומא וכתבין לה על פתקא, מאי טעמא בגין דנשמתא סלקא לעילא ואסהידת על עובדוי דבר נש ועל כל מלה ומלה דנפיק מפומיה, בגין דההיא מלה דאפיק בר נש מפומיה סלקא וקבע ריקיעין וקיימא באתר דקיימא, עד דאעל לילא ונשמתא סלקא ואחיד לההוא מלה ואעיל לה קמי מלכא, הדא הוא דכתיב (מיכה ז, ה) 'משוכבת חיקך שמור פתחי פיך', וכדין אתרשים ההוא מלה וההוא חובא עליה דבר נש, ובגין כן (תהלים לב, ב) 'אשרי אדם לא יחשוב ה' לו עון', אימתי כש'אין ברוחו רמיה' [בא וראה בשעה שבני אדם ישנים וטועמים טעם מיתה, והנשמה עולה למעלה, עומדת במקום שעומדת, ונבדקת על מעשיה שעשתה כל היום וכותבים לה על פתק, מה הטעם מפני שהנשמה עולה למעלה ומעידה על מעשיו של אדם ועל כל דיבור ודיבור שיצא מפיו, מפני שאותו דיבור שהוציא אדם מפיו עולה ובוקע ריקיעים ועומד במקום שעומד, עד שבא הלילה והנשמה עולה ותופסת אותו דיבור ומכניסתו לפני המלך, והו שכתוב 'משוכבת חיקך שמור פתחי פיך', ואז נרשם אותו דיבור ואותו חטא על האדם, ומפני כן 'אשרי אדם לא יחשוב ה' לו עון', מתי כש'אין ברוחו רמיה'], עד כאן לשונו.

וזה לשונו בזוהר חדש פרשת נח, עבר כל יומא צריך למבדק גופיה מה דעבד בההוא יומא [עבר כל היום צריך לבדוק גופו מה שעשה באותו יום], ואי צריך יעשה מיד תשובה עליו קודם שישן, עד כאן לשונו.

אחי ורעי, פקח עיניך וראה גודל החיוב ומעלת הוידוי בלילה קודם השינה.

ותחיל ויאמר רבון כל העולמים הריני מוחל לכל מי שהכעיס כו', ועל ידי מחילה זו מתקן נפשו מאוד, וגודל מעלת מחילה זו קודם השינה מבואר בזוהר הקדוש פרשת מקץ (רא, ב) ועיין שם, ויעתק שיעור ממקומו מאמר הלז בשער הכולל בעזרת ה'.

וגודל החיוב להתודות בלילה קודם השינה הובא בזוהר הקדוש בכמה מקומות, וזה לשונו פרשת וישב (קצא, א), כד אזיל בר נש, בכל יומא בעי ליה לאסתמרא מחובוי בכל יומא ויומא, כד הוא לילא בעי לאסתכלא ולמבדק בכל מה דעבד כל ההוא יומא, בגין דייטוב מנייהו ויסתכל בהו תדיר בגין דייטוב קמיה מאריה, כמה דאת אמרת (תהלים נא, ה) 'וחטאתי נגדי תמיד', בגין דייטוב מנייהו [כשהולך אדם, בכל יום צריך להשמר מחטאיו בכל יום ויום, כשכא הלילה צריך להתבונן ולבדוק בכל מה שעשה כל אותו יום, כדי שישבו מהם ויתבונן בהם תמיד כדי ששוב לפני קונו, כמו שנאמר 'וחטאתי נגדי תמיד', כדי שישבו מהם], עד כאן לשונו.

ובפרשת קרח גם כן (קעח, א) זה לשונו, בכל לילא ולילא עד לא ישכב ועד לא נאים, בעי בר נש למעבד חושבנא מעובדוי דעבד כל ההוא יומא וייטוב מנייהו ויבעי עלייהו רחמי, מאי טעמא, בההיא שעתא כו', ואלין אקרי מארי דחושבנא [בכל לילה ולילה עד לא ישכב ועד לא ינום, צריך אדם לעשות חשבון ממעשיו שעשה כל אותו יום וישבו מהם ויבקש עליהם רחמים מה הטעם, באותה שעה כו', ואלו נקראים בעלי חשבון], עד כאן לשונו.

ובפרשת צו (כט, ב) ברעיא מהימנא גם כן זה לשונו, צריך בר נש לקרבא בכל לילא קרבן נפשא ורוחא ונשמתא דבעירן קדם ה', ויתודה בכמה מיני וידוין ויסלק לון במחשבתיה קרבנא קדם ה' לאפקא לון בקריאת שמע לקמי קודשא ב"ה, ויפיק רוחיה דדפיק בערקין דלבא, נפש יכוין בשריפתה ובשחיטתה ובנחירתה דהו נחירין כהניא, הדא הוא דכתיב (ויקרא ה, ח) 'זמלק את ראשו ממול ערפו ולא יבדיל' היינו חנק, ויתלת מיתות כו' ויכוין למעבדה סקילה כו' [צריך אדם להקריב בכל לילה קרבן נפש ורוח ונשמה הבהמיים לפני ה', ויתודה בכמה מיני וידוים ועלם במחשבתו קרבן לפני ה' להוציאם בקריאת שמע לפני הקב"ה, ויוציא רוחו שדופק בעורקי הלב, נפש יכוין בשריפתה ובשחיטתה ובנחירתה שנחרו הכהנים, זהו שכתוב 'זמלק את ראשו ממול ערפו ולא יבדיל' היינו חנק, ושלש מיתות כו' ויכוין לעשות סקילה כו'], עד כאן לשונו.

בקשת רבינו בצוואתו:

בקשתי היא במאד שיקבעו בו שעור לימוד בכל יום, ומבטיח אני אותם שאהיה מליץ טוב בתמידות בעדם בעולם העליון,

ברכה משולשת

מתוך ספרי הגה"צ רבי יצחק הכהן
ב"ר אשר אנטשיל ז"ע - הצדיק הרב הוברמן מרעננה

הודו! ניתן לשמוע וזרמים וסיפורים מהבן לאשרי ברכה משולשת ז"ע
בקול הישועות 0733-454-554 שלוחה 7

עורך: הרב עוזיאל אדרי
רב המרכז הרפואי סורוקה

יוסף התחכם ושיטה בפרעה ובחרטומי

להעשיר את מצרים, כמבואר בכתובים על כמה וכמה מלחמות שלחם יוסף בעד המצריים וניצח את צפו בן אליפז שהיה מהמלכים החזקים. וגם העשיר יוסף את אוצר המלוכה.

כמבואר ב'ספר הישר' (מקץ). ויוסף בן שלושים שנה בעומדו לפני פרעה, ויצא יוסף מלפני המלך ויהי למשנה המלך במצרים. ויתן המלך ליוסף מאה עבדים לשרתו בביתו, וגם יוסף שלח וקנה עבדים רבים ויהיו בבית יוסף. אז בנה לו יוסף בית גדול מאוד כבתי המלכים, לפני חצר בית המלך. ויעש בבית היכל גדול נחמד למראה מאוד וטוב למושבו, שלוש שנים עשה יוסף את כל ביתו. ויעש לו יוסף כיסא נחמד מאוד מזהב וכסף לרוב, וירצפהו באבני שוהם ובדולח. ויעש בו תבנית כל ארץ מצרים, ותבנית יאור מצרים ומשקה את כל ארץ מצרים. וישב יוסף לבטח בביתו על כסאו אשר עשה לו, ויוסף ה' ליוסף חכמה על חכמתו. וכל יושבי מצרים ועבדי פרעה ושריו אהבו את יוסף מאוד, כי מאת ה' היה הדבר הזה ליוסף. ויהי ה' את יוסף ויגדל מאוד הולך וגדל, ויהי שומעו בכל הארץ. ויהי ליוסף חיל עושה מלחמה ויוצאי צבא לגדוד מספר ארבעת אלפים ושש מאות איש עושי מלחמה בכוח חיל, לעזור למלך וליוסף על האויב. לבד משרי המלך ועבדיו ויושבי מצרים, אין מספר להם. ויתן יוסף לגיבוריו ולכל צבאו מגנים ורומחים וכובעים ושריונות ואבני קלעים. בעת ההיא באו בני תרשיש על כל בני ישמעאל וילחמו בם, וישושו בני תרשיש את בני ישמעאל ימים רבים. ובני ישמעאל היו מתי מספר בימים ההם, ולא יכלו על כל בני תרשיש ויצר להם מאוד. וישלחו כל זקני ישמעאל ספר אל מלך מצרים לאמור. שלח נא לעבדיך שרים וצבא לעזור אותנו ונלחמה בבני תרשיש, כי כילונו מאוד זה

וידבר יוסף אל בית פרעה לאמר אם נא מצאתי חן בעיניכם דברו נא באוזני פרעה לאמר, אבי השביעני לאמר הנה אנוכי מת בקברי אשר כריתי לי בארץ כנען שמה תקברני ועתה אעלה נא ואקברה את אבי ואשובה, ויאמר פרעה עלה וקבור את אביך כאשר השביעך' (ב, ד-ו). כתב במדרש רבה (בראשית פ"ק, ד). 'וידבר יוסף' (ב, ד). למי אמר, אלא דיבר יוסף לפרעה על ידי 'הגדלת' המשרתת של המלכה שהיא תפייס למלכה, והמלכה תפייס למלך, ולמה לא נכנס לפרעה, אמר רבי יהושע דסכנין בשם רבי שמואל שאין 'אבל' נכנס בפלטין של מלך.

ונראה לי לומר על שאלת המדרש מדוע לא נכנס יוסף בעצמו אל פרעה, לבקשו לעלות ולקבור את אביו בארץ כנען, ולמה היה צריך לפייסו באמצעות המשרתת שתשכנע את המלכה, והמלכה תשכנע את המלך, והלא הוא היה חשוב מאד בעיני פרעה.

והנה מפשטות הכתוב נראה שחזן מה שפרעה הפץ לעכב את גוויית יעקב אבינו ע"ה במצרים, כי היה לו דבר זה לכבוד גדול, אם היה לפחות אחד מהאבות הקדושים נקבר בארצו, ואולי גם האמין שבזכות זה תתמיד ברכת יעקב שנתן לו שהנילוס יעלה לקראתו, כמבואר ברש"י לעיל ו'יברך יעקב את פרעה' (מז, י). ומה ברכה ברכו שיעלה נילוס לרגליו לפי שאין מצרים שותה מי גשמים אלא נילוס עולה ומשקה, ומברכתו של יעקב ואילך היה פרעה בא אל נילוס והוא עולה לקראתו ומשקה את הארץ.

עוד היה לו לפרעה פחד להניח את יוסף לעלות לקבור את אביו בארץ כנען, שמא לא ישוב אליו למצרים, כי אולי ידברו על ליבו מלכי כנען ישמעאל ועשו, תישאר עמו כאן ולמה לך

ברכה משולשת

מתוך ספרי הגה"צ רבי יצחק הכהן
ב"ר אשר אנטשיל ז"ע - הצדיק הרב הוברמן מרעננה

הבטיח בהקדמת ספריו: כל הלומד ויגיד בשמי דברי תורה,
אני מתפלל עליו תפילה קבועה בכל יום ואמליץ טובה עליו
לישועות מכל צרה, לשפע בכל טוב של קדושה והצלחה
ברוחניות ובגשמיות בעוה"ז ובעוה"ב, ושיתעורר ליבו ברוח
טהרה ויראת שמים לעבודת ה' באמת ובלבב שלם.

שם מספד גדול וכבד מאד' (ג, י). תנא אפילו
סוסים ואפילו חמורים. והובא ברש"י כאן (ג, י)
רבותינו דרשו על שם המאורע שבאו כל מלכי
כנען ונשיאי ישמעאל למלחמה, וכיון שראו
כתרו של יוסף תלוי בארונו של יעקב, עמדו
כולן ותלו בו כתריהם, והקיפוהו כתרים כגורן
המוקף סייג של קוצים.

וחשש פרעה אולי ידברו על לב יוסף, מלכי
כנען בני ישמעאל בני קטורה ובני עשו, מה לך
להעשיר ולהגדיל את גבול מצרים, שב בכאן
על כיסא אביך, שיעקב היה המלך בארץ כנען,
ופחד פרעה שמא יסכים עימם ולא ישוב אליו
יוסף למצרים, על כן לא רצה ליתן רשות ליוסף
לעלות ולקבור את אביו בארץ כנען.

ועל כן נתחכם יוסף ושיטה בפרעה ובחרטומיו,
וביקש מהשרים והחרטומים גדולי בית פרעה
שיהיו סרסורים לדבר זה, ועל ידי זה היה בטוח
יותר שישגי הרישיון מפרעה. כמו שידוע אצל
דניאל שאחרי פתרו החלום לנבוכדנצר נעשו
לו החרטומים והשרים שונאים בנפש, עד שעלה
בידם בימי בלשצר לדונו להשליכו בגוב אריות.
ובספר 'מחשבות משה' כתב בשם רגזם יונתן בן
עוזיאל שגם על יוסף היה מסירות ומלשינות
הרבה מהשרים והחרטומים.

ועל כן דייק יוסף בדבריו אליהם שיאמרו לפרעה
את שתי בקשותיו, "אעלה", "ואקברה", והבטיחו
"ואשובה". ופרעה גם כן דייק ברישיונו ליוסף
בשני בקשותיו, "עלה", "וקבור". כי הבין יוסף
שבאם יגלה את אוזנם של החרטומים והשרים
השונאים אותו בנפש, שהם יבקשו בעדו מפרעה
שירשהו לעלות לארץ כנען, ובוודאי פרעה
יתיעץ עמם ויספר להם החששות שלו אולי לא
ישוב יוסף חזרה למצרים, ומכיון שהם רוצים
באמת להיפטר מיוסף, אז הם ישתדלו בכל
כוחם להשפיע על פרעה שירשהו לעלות, כדי
שיעלה לארץ כנען ולא ישוב, אם כן בחכמה
גדולה היתל בהם יוסף שעשה אותם שליחים
שלו ששלח מגדולי בית פרעה להיות סרסורים
ביניהם, והבין.

ימים רבים. וישלח פרעה את יוסף ואת הגיבורים
ואת הצבא אשר איתו וגיבורים מבית המלך,
וילכו ארץ החוילה אל בני ישמעאל לעזור אותם
להילחם בבני תרשיש. וילחמו בני ישמעאל את
בני תרשיש, ויך יוסף את התרשישים וילכוד
את כל ארצם וישבו בה מבני ישמעאל עד היום
הזה. ויהי כאשר נלכדה ארץ תרשיש, ויברחו כל
התרשישים ויבואו בגבול בני יון אחיהם. ויוסף
וכל הגיבורים וכל הצבא אשר לו שבו מצרימה,
לא נפקד מהם איש.

וכן כתב ב'פרקי דרבי אליעזר' (פ"א). עשרה
מלכים משלו מסוף העולם ועד סופו וכו', המלך
השלישי זה יוסף שמשל מסוף העולם ועד
סופו שנ' וכל הארץ באו מצרימה. באו מצרים
אין כתיב כאן אלא מצרימה, היו המס שלהם
ומנחותיהם לשבור בר מיוסף שארבעים שנה
היה משנה למלך וארבעים שנה מלך לעצמו.

ועיין בביאור הרד"ל שם (גד). אחר כך יוסף היה
מושל לבדו בלא פרעה, ומפני שיוסף היה מושל
בסך הכל פ' שנה, בן ל' בעומדו לפני פרעה ובן
ק"י מת, לכן מחלק הני' פ' שנים לשניים, וכן הוא
מסופר לפי תומו ב'ספר הישר', שמ' שנה היה
משנה לפרעה, ומ' שנה מלך לבדו.

ונמצא ברז"ל שיעקב אבינו ע"ה היה מלך בארץ
כנען. וחשש פרעה אם יעלה יוסף לארץ כנען
ובודאי יבואו לכבודו כל מלכי ישמעאל ועשו
קרוביו ומלכי הסביבות, וכמו שבאמת כן היה
שהקיפוהו לארונו של יעקב כתרים. כמבואר
בגמרא במסכת סוטה (יג, א). אמר רבי יוחנן
בתחילה עד שלא ראו המצרים בכבודן של
ישראל לא נהגו בהן כבוד, ולבסוף שראו בכבודן
נהגו בהן כבוד דכתיב 'ויבאו עד גורן האטד' (ג,
י). וכי גורן יש לו לאטד, אמר רבי אבהו מלמד
שהקיפוהו כתרים לארונו של יעקב כגורן זה
שמקיפים לו אטד, שבאו בני עשו ובני ישמעאל
ובני קטורה, תנא כולם למלחמה באו, כיון שראו
כתרו של יוסף תלוי בארונו של יעקב נטלו כולן
כתריהן ותלאום בארונו של יעקב, תנא שלשים
וששה כתרים נתלו בארונו של יעקב ויספדו

לישועתך קויתי

על שולחנו של הגאון המקובל
איש האלקים הרב שמשון חיים בן הרב נחמן מיכאל נחמני ז"ע
מחבר הספרים הקדושים זרע שמשון ותולדות שמשון

פרשת ויחי תשפ"ה | גליון מס' 481

אלקים גם את זרעך'.

עוד יש לדקדק במה שאמר, 'והנה הראה אתי אלקים גם את זרעך', שנראה כאילו זוהי הפעם הראשונה, שהוא רואה את זרעו של יוסף. והלא פעמים רבות ראה יעקב את בני יוסף, במשך כל שבע עשרה השנים שהיה במצרים, ואף לימדם תורה. ובכלל יש להבין, מה בא ללמדנו כל הפסוק הזה.

ויש לומר, כי הראיה שראה כעת את בני יוסף, אינה ראיה טבעית, של ראיה בעיניים. כי אם ראיה שכלית, בחכמת הפרצוף שהיתה לו ליעקב. וכמו שפירש בזהר הקדוש (ויחי רכז:), על מה שנאמר בתחילת הדברים, 'וירא ישראל את בני יוסף'.

לכן הקדים הכתוב לאמור, 'ועיני ישראל כבדו מזקן לא יוכל לראות', כדי ללמדנו שהנאמר אחר כך, 'והנה הראה אלקים גם את זרעך', אין הכוונה לראיה כפשוטה, כי אם לראיה שכלית.

כי הנה כאשר בא יעקב לברך את בני יוסף, הסתלקה הימנו השכינה (רש"י). וחשש, שמא יש איזשהו פגם בבנים אלו. או משום שאינם, אשתו של יוסף, אינה הגונה לו. כי אז גם הבנים אינם הגונים, (עיין קידושין ע.). או שמא פגם יוסף בחטא, עד שהמשיך מחטאו על בניו, כפי הנודע מסוד הפסוק (איכה ה, ד), 'אבותינו חטאו ואינם... ולכן שאל יעקב, 'מי אלה - שאינם ראויים לברכה', וכמו שפירש רש"י.

והשיב לו יוסף, 'בני הם אשר נתן לי אלקים בזה'. והנה תיבת 'בזה', צריכה ביאור. ורש"י פירש, שהראה לו שטר כתובה וקידושין. ויש לומר עוד, על פי המסופר ב'ילקוט שמעוני' (וישלח רמז קלד), כי אחר שהתענתה דינה, תחת שכס בן חמור, ילדה בת. ולקח יעקב ציץ של זהב, כתב עליו את השם הקדוש, תלאו בצווארה

ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה ויהי ימי יעקב שני חייו שבע שנים וארבעים ומאת שנה. (בראשית מז, כח)

יש לנו להתבונן, מדוע הזכירה כעת התורה, את מספר שניו של יעקב במצרים, עם סיכום כל שנות חייו. הלא חלף זמן רב מן הנזכר כאן, עד לעת פטירתו.

ראיה לדבר, כי אחר שציווה את יוסף על דבר קבורתו, נאמר בפסוק (להלן מח, א), 'ויהי אחרי הדברים האלה ויוגד ליוסף לאמר הנה אביך חולה'. וקיימא לן (בראשית רבה מד, ה), 'כל מקום שנאמר אחרי, מופלג'. - שכל מקום שמוזכרת בתורה תיבת 'אחרי', פירושה שעבר זמן מופלג, מן המאורע הנזכר קודם לכן).

ויש לומר, שביקשה התורה לרמוז לנו פה, את דברי חכמים (תענית ה:), 'יעקב אבינו לא מת. מה זרעו בחיים אף הוא בחיים'. כי כשם שאחרי שסיכם הכתוב את כל שנות חייו, עדיין המשיך יעקב לחיות זמן רב, כך גם אחר פטירתו, תמיד נשאר חי.

(זרע שמשון פרשת ויחי, מאמר א)

וירא ישראל את בני יוסף ויאמר מי אלה. ויאמר יוסף בני הם אשר נתן לי אלקים בזה ויאמר קחם נא אלי ואברכם. ועיני ישראל כבדו מזקן לא יוכל לראות... ויאמר ישראל אל יוסף ראה פניך לא פיללתי והנה הראה אותי אלקים גם את זרעך. (בראשית מז, ח - יא)

ראשית דברינו, נדקדק במה שנראה כסתירה בדברי הפסוק, האם ראה יעקב בעיניו, או שלא ראה בהן. בתחילה אמר, 'ועיני ישראל כבדו מזקן לא יוכל לראות'. ומיד לאחר מכן אומר יעקב, 'ראה פניך לא פיללתי והנה הראה אתי

וזרעו יהיה מלא הגויים - כל העולם יתמלא
בצאת שמעו, כשיעמיד (-) יהושע מצאצאי
אפרים), חמה בגבעון וירח בעמק אילון.

(כ"ז)

הדברים צריכים ביאור. מה טעם הוא זה, כי
בגלל שלעתיד יתמלא כל העולם משמעו
של יהושע, לכן ניטלת כעת הבכורה ממנשה
וניתנת לאפרים, להקדימו ראשון אף בברכתו.
היכן מצאנו עוד כדבר הזה. וכי שבת לוי, אשר
יצא ממנו משה רבינו, שעשה את כל הניסים
והנפלאות במצרים, נטל בשל כך את הבכורה
משבת ראובן.

ויש לפרש הדברים, על פי מה שהתבאר לעיל, כי
יעקב אבינו הכיר בחכמת הפרצוף, איך שיוסף
נשאר בצדקו ולא חטא בעריות, על אף ששהה
כל כך הרבה שנים, בין המצרים שטופי הזימה.

אלא שעדיין הנחנו רק את דעתם של ישראל,
מאמינים בני מאמינים, בתורה ובמדרשי חז"ל.
אולם, מה נענה לאומות העולם. איך נוכיח להם,
שיוסף הצדיק נשמר מכל רע, אף בשנות היותו
לבדו בארץ מצרים. הלא כבר פסק החכם מכל
האדם את פסוקו (משלי ו, כח), 'היחתה איש אש
בחקיו ובגדיו לא תשרפנה'.

ברם, כאשר יבוא יהושע, מצאצאי אפרים בנו
של יוסף, ויעמיד חמה ולבנה לעיני כל האומות,
ייווכחו הכל לראות, כי לא היה שום פגם, לא
ביוסף ולא בבניו. שכן, לולי היה יוסף פוגם
חלילה, לא היה יוצא מזרעו צדיק כיהושע.
באותה שעה, אף יתגלה למפרע, כי היו אפרים
ומנשה ראויים לברכתו של יעקב.

נמצא אם כן, שבזכות צאצאי אפרים, יתברר
למפרע גם ייחוסו וטהרתו, של מנשה. אשר על
כן, הקדים יעקב את אפרים בברכתו, כי לולא
בירור טהרתו של מנשה על ידי צאצאי אפרים,
מה תועיל לו כל הבכורה.

(זרע שמשון פרשת ויחי, מאמר י')

ושילחה מביתו. מיד בא המלאך מיכאל, והביאה
אל ביתו של פוטיפר. וזו היתה אסנת, אשתו של
יוסף.

זה מה שאמר יוסף 'אשר נתן לי אלקים בזה',
שהוציא את אותו הטס עם השם הקדוש, בכתב
ידו של יעקב, להראות לו כי האישה אשר לקח,
כשירה והגונה היא לו.

וכלפי החשש השני, שמא פגם יוסף חלילה,
הביט יעקב באמצעות חכמת הפרצוף, וראה כי
יוסף בנו לא חטא כלל. וממילא, אף בניו ראויים
לברכה. וזה מה שאמר ליוסף, 'ראה פניך לא
פללתי' - לראותם שמורים בצלם אלוקים, ללא
כל פגם. 'והנה הראה אתי אלקים גם את זרעך'
- איך שגם הם, נקיים וטהורים המה.

~

ולפי פירושו של רש"י, שהראה יוסף לאביו שטר
כתובה, יש לפרש גם כן על דרך זו. שהיה יעקב
חושש, שמא לא היו כל ענייני נישואיו של יוסף,
באופן הראוי על פי תורה, (עייני נדרים כ:). ואולי
זה מה שגרם, שלא יהיו בניו ראויים לברכה
ותסתלק השכינה הימנו.

לכן הראה לו יוסף את שטר הכתובה, כדי לרמוז
לו: 'אם דקדקתי כל כך לכתוב שטר כתובה, כדי
לקיים את דברי חכמים בשלמות, וודאי שלא
נכשלתי בעניינים אחרים, כאלו שיגרמו לבניי
להיות פגומים'.

ואכן, הטעם האמיתי שבשלו הסתלקה השכינה
מיעקב, כבר כתב רש"י, שהוא 'לפי שעתידי
ירבעם ואחאב לצאת מאפרים, ויהוא ובניו
ממנשה'.

(זרע שמשון פרשת ויחי, מאמר י')

~~~~~

ואולם אחיו הקטן יגדל ממנו וזרעו יהיה
מלוא הגויים. (בבלגית מה, טו)

טוב שמוע

בעזרת ה' אנו נערכים להוציא ספר מתורת הזרע שמשון, המעונינים להשתתף,
מוזמנים להתקשר 05276-97791

להארות משוב וכן לקבלת העלון במייל lk0772027554@gmail.com

קול הישועות

פנינים ומוסרי השכל בפרשת השבוע
מתורת הזרע שמשון זי"ע

0733-454-554

לפרטים, הערות והארות, הקדשות
והנצחות: 05276-97791
לקבלת הגליון במייל:
z0772027554@gmail.com

הפעילות בחסות מידעדרום:
08-9979095

כל הזכויות שמורות ניתן להדפיס לצורך
אישי בלבד

נא הצטרפו לתורמים הרבים
ותראו ישועות
~ עמודות נדרים פלוס <
תולדות שמשון
~ קול הישועות 0733-454-554
~ הפקדה בבנק: 20-489-411390
על שם תולדות שמשון

לרפואת וישועת עם ישראל.

עריכת והפצת הגליונות לזכות:
אברהם ישעיהו בן לאה, מיכאל בן
דבורה, יעקב יואל בן סימא שמחה,
ישראל בן חיה אהובה וזוג מלכה שושנה
בת שירה לאה, הדסה בת ליבי, יצחק
פנחס בן ביילא, רחמים בן חנה ברכה,
ניסים בן מרסל, חיים מאיר בן עלקא,
שמעון בן תמר, יעקב בן תמו ומסעודה
מרסל בת פרחא,

לרפואה שלמה

חיה בת שולמית שרה, הדסה בת ליבי,
הרב יוסף בן מזל טוב, מכלוף בן ימנה

לעילוי נשמות:

שירה לאה בת יעקב הכהן,
דבורה רות בת לייבל לואיס,
יצחק בן עיישה, שלום פרץ בן חיים,
מרדכי בן שושנה, קלודין מזל בת סול,
דורה דינה בת סטה

לזיווג הגון בנקל בקרוב, ובני חיי ומזוני:
יצחק חי בן טובה,
חוה לאה בת פלורה,

מכון תולדות שמשון

לז"נ הגאון המקובל חסידא קדישא
רבי שמשון חיים בן רבי נחמן מיכאל נחמני זי"ע
ללמוד • להתענג • להושיע

מדברי הבן לאשרי זי"ע (פרשת קרח):

זלענ"ד נראה, שמזמן חתימת תורתנו
הקדושה והתלמוד, ששם נזכרים כל נשמות
חדשות והגלגולים, נתן הקב"ה לתלמידי
חכמים כח החידוש, וכל דבר על ידי צירופים
חדשים יש בהם אחיזה לנשמות מגולגלות
חדשות. ועל כן תראה פלא, שיש ספרי גדולי
ארץ יקרים מפז, ואין לומד בהם, וספרים
מקטנים, שממש חוטפים אותם ונדפסים
כמה פעמים. ולדעתי, בספרים שנמצאים
צירופי נשמות שבאותו הדור, יש להם קונים
כי נמשכים הנשמות אחריו. וספר שכבר
אותן הנשמות עברו מהעולם, אין להם קונה
ולומד, וכמו שמצינו בחוני המעגל בתענית,
שקם בדור אחר, לא היה להם המשכה אליו.
כמוכן אין כוונתי לספרים כללים כמהרש"א,
דזהו כמו במלאכי השרת, שיש קיימים
כמיכאל וגבריאל, ויש חדותין נבוט לצפרא,
ואחר כך חלפין, וכמו כן בספרים. אבל גם
זה, לפעמים אחר כמה דורות בא גלגול אותן
נשמות, ומבקשים ומדפיסים עוד
הפעם אותו הספר, וכשתעיין
היטב בזה, תראה פלאות התמים
דעות, איך מנהיג העולם על ידי
תורתנו הקדושה!

